

Jiří Menzel už spočinul na obláčku

V sobotu 5. září nás ve věku 82 let opustil vynikající režisér a dobrý člověk Jiří Menzel. Na Instagramu to oznámila jeho manželka Olga:

„Jiříčko náš milovaný, nejstatečnější ze všech statečných. Včera večer doma v našich náručích tvoje tělo opustilo náš pozemský svět. Bylo nám velkou ctí, že jsme tě mohly doprovodit na tvoji poslední cestě. Tvoje láska ke mně a našim holkám byla láskou, která si neklade podmínek. Jiříčko, děkuju za každý den, který jsem mohla být s tebou. Bylo to výjimečné. Děkuju i za ty těžké poslední tři roky života. Stále jsi nám pomáhal. Svou statečností, neobyčejnou vůlí do života a humorem. Přeju ti hezkej obláček, jaks ty sám říkával... Smrti nic nekončí a věřím, že se setkáme, ať už v jakékoliv podobě. Protože není možné, aby to tak nebylo. Hladím tě a milujeme tě z celého srdce navěky. Tvoje holky – Olinka, Anička, Evička.“

Jiří Menzel (* 23. února 1938, † 5. září 2020) se narodil v Praze, v rodině spisovatele a scénáristy Josefa Menzela. V roce 1962 absolvoval na pražské FAMU obor filmová režie u Otakara Vávry. Režiroval např. filmy Umřel nám pan Foerster (1963) či Zločin v dívčí škole (1965). Jeho první celovečerní film Ostře sledované vlaky podle literární předlohy Bohumila Hrabala z roku 1966 získal Oscara za nejlepší zahraniční film. Byl jedním ze zakladatelů nové vlny československého filmu. Z dalších režijních počínů lze jmenovat např. Rozmarné léto (1968), Na samotě u lesa (1976), Báječní muži s klikou (1978), Vesničko má středisková (1985 – nominace na Oscara), Konec starých časů (1989), Život a neobyčejná dobrodružství vojáka Ivana Čonkina (1994), Donšajni (2013).

„Nesmrtelným“ se stal zpracováním literárních předloh Bohumila Hrabala: Perličky na dně (1965), Ostře sledované vlaky (1966), Skřivánci na niti (1969, šel do trezoru, v roce 1990 obdržel cenu Zlatý medvěd na filmovém festivalu v Berlíně), Postřiziny (1980), Slavnosti sněženek (1983), Obsluhoval jsem anglického krále (2006 – Český lev). Škoda, že už se nedostal k natočení Harlekýnových milionů,

určitě by to bylo důstojné zakončení hrabalovských témat.

Třebaže je doma i ve světě znám především svými filmy, byl i vynikajícím a osobitým divadelním i filmovým hercem (Rozmarné léto, Dlouhý, Široký a Krátkozraký, Hra o jablko, Něžný barbar, Příliš hlučná samota, Tlumočník...). V letech 1977–1979

byl členem souboru Divadla Jára Cimrmana. Spolupracoval s Divadlem Na Vinohradech, v Činoherním klubu vytvořil mimořádně zdařilou inscenaci Machiavelliho komedie Mandragora, jež se hrála nepřetržitě 11 let (1965-76). Režiroval rovněž v Bulharsku, Norsku, Německu, Chorvatsku...

(dokončení na str. 2)

Jiří Menzel v Kersku (2013)

VZPOMÍNÁME! A NEZAPOMENEME.

Dostal jsem zprávu, že zemřel přítel našeho Klubu a Kerska Jiří Menzel.

Velký režisér, nádherný a milý člověk. Velmi jsem se stránil.

Ryszard Borowski

Při natáčení Slavností sněženek (foto Jiří Kučera)

Odchod Jiřího Menzela je obrovskou ztrátou pro český i světový film, ale i pro všechny Hrabalovce. Ta zpráva mne zdrtila.

Jan Koloděj, Olomouc

Měla jsem štěstí, že jsem byla při natáčení tří filmů, které režíroval Jiří Menzel. Poznala jsem tak nejen režiséra, ale i výjimečného člověka, moudrého, laskavého, se smyslem pro humor. Ten byl viditelný nejvíc v jeho divadelních inscenacích.

Vzpomínám, jak při natáčení filmu Na samotě u lesa chystal štábu úžasně snídaně, během filmu Báječní muži s klikou jsem s ním po večerech připravovala natáčení

několika němých filmů, a na film Slavnosti sněženek mě často vozil autem z Prahy do Kerska.

Při obsazování rolí do filmu říkal: „Hlavně musí být herec taky dobrý člověk. S blbci netočím.“ A toho se držel.

V Kersku Jiří Menzel rád navštěvoval lesní ateliér keramika Bronislava Kuby, kde se každý rok pořádá setkání fanoušků Bohumila Hrabala.

Je mi moc líto, že už tady nejste, pane režiséře.

Hanka Hanušová, pomocná režisérka

Jiří Menzel si nepřál pohřeb, nechtěl, aby lidé truchlili a nosili květiny. Olga Menzelová chtěla jeho přání vyhovět, ale naléhání přátel a fanoušků bylo natolik naléhavé, že se rozhodla veřejné rozloučení se slavným režisérem uskutečnit. Bez rakve a ostatků. Proběhlo v pátek 18. září v Rudolfinu.

Zněla hudba z jeho filmů, přichází se zapisovali do kondolenčních knih, pod schody Rudolfinu byly nainstalované panely s fotografiemi a texty Rozmarná léta Jiřího Menzela. Lidé zavzpomínali, byly vidět, a tak si to Jiří Menzel přál, úsměvy na tvářích.

Výstava před Klementinem

Jiří Menzel už spočinul na obláčku

(dokončení ze str. 1)

Celkem má na kontě víc jak osm desítek divadelních režii.

Vyučoval na pražské FAMU a byl zahraničním členem Americké filmové akademie. Je rytířem Řádu umění a literatury francouzského uměleckého institutu, trojnásobným držitelem Českého lva, mnoha ocenění z filmových festivalů z Cannes, Benátek, Berlína, Karlových Varů, San Sebastianu, Montrealu... V roce 2019 byl na Febiofestu oceněn cenou Kristián za celoživotní přínos kinematografii.

V prosinci 2017 onemocněl meningitidou, jeho stav byl velmi vážný. Prodělal náročnou operaci mozku. Poté, co se po dlouhém léčení a následném převezení do domácího ošetřování jeho stav zlepšil, se dokonce v doprovodu manželky objevil i na veřejnosti. Nemoc však byla příliš vážná, organismus se s ní už nedokázal vypořádat.

„Stáří má velkou výhodu, že vám z mozku vygumuje ty špatné věci. Takže já mám téměř pořád dobrou náladu. Na jednu stranu mě sice štvě, že jsem tak starý, ale na druhou stranu jsem vlastně rád, že jsem starý. Vždyť já se mám tak dobře, že si vlastně to stáří závidím,“ prohlásil nedávno s humorem sobě vlastním.

Jiří Menzel byl dobrým přítelem a příznivcem Klubu čtenářů Bohumila Hrabala. Několikrát navštívil Hrabalovo Kersko, naposledy přijel 21. května 2016 zcela nečekaně. Byl milý, trpělivě se podepisoval a s kdekým se nechal vyfotografovat. *„Mám to tu rád!“* řekl.

Režisér při natáčení

Sněženky pro Jiřího Menzela

Dovolte mi také zavzpomínat na režiséra Jiřího Menzela (23. 2. 1938 – 5. 9. 2020), který jezdil do Kerska více než padesát let. Když ještě žil spisovatel Bohumil Hrabal (28. 3. 1914 – 3. 2. 1997), jezdil za ním...

...Vzpomínám na společné chvíle s panem Hrabalem v Kersku, když jsem za ním jezdil ještě v dobách, kdy on nesměl publikovat, a já jsem nesměl točit, tak jsme tam měli hezké chvíle, hezké dny, kdy se jenom veselilo, jedlo se a pilo a bolševik nám mohl být ukradený... (rozhlásová nahrávka ČR Region, zdravotice 10. Hrabalovu Kersku)

Pracovali spolu na filmových scénářích podle Hrabalových knih...

...Nikdy to nejsem já, ale je to Jiří Menzel, který přijde s nápadem, co by chtěl z mých textů točit. Tak nějak to zraje jako dítě v těle matčině. Nejdřív si o tom vypravujeme v Kersku, pak Jiří přinese bodák, sestavu obrazů, jak by měly následovat. A já je obleču do filmové povídky, kterou mu předám, a ten mi ji za čas vrátí, když doplní obrazy nebo některé zpřehází už podle svého filmového pojetí. Pak se zase procházíme Kerskem a já pod dojmem Menzelova filmu znovu přepíšu ten filmový text, který zvolna narůstá ve filmový scénář... (rozhovor s Bohumilem Hrabalem, pro časopis Kino č. 3, 1984)

Jiří Menzel v Kersku poznal kromě Hrabalovy rodiny také celou řadu jeho přátel...

...V první půlce sedmdesátých let jsem jezdil do Kerska často. Hodovalo se tam. Hrabalovi, jeho bratr se švagrovou, kteří měli baráček hned vedle, další sousedé a přátelé, pan Marysko s manželkou, Pavel s Olinkou, každý přinesl něco, byl toho plný stůl... (Jiří Menzel, Rozmarná léta)

Filmy, které vznikly díky jejich přátelství, patří dodnes ke zlatému fondu české kinematografie. Kdo by neznal oscarové černobílé Ostře sledované vlaky (1966), tehdejšímu režimu se nehodící trezorové Skřivánky na niti (1969, premiéra 1990), romantické Postřižiny (1980), kerské Slavnosti sněženek (1983), či výpravný film s mezinárodním obsazením Obsluhoval jsem anglického krále (2006)?

Po odchodu spisovatele z tohoto světa vznikl v Nymburce Klub čtenářů Bohumila Hrabala a z jejich popudu se zrodila akce Hrabalovo Kersko. První ročník proběhl v roce 1998, zatím poslední – jednadvacátý – v roce 2019. Letošní Hrabalovo Kersko muselo být z důvodu všem dobře známých (epidemie) zrušeno. V průběhu let Kersko navštívila celá řada významných osobností spjatých s dílem autorské dvojice Hrabal – Menzel: Josef Somr, Naďa Urbánková, Václav Neckář, Jitka Zelenohorská, Pavel Nový, Zdena Hadrboľová, Jaromír Šofr, Petr Brukner, František Řehák, Blanka Lormanová, Jaromír Hanzlík... Režisér Jiří Menzel jezdil do Kerska tedy dál i po Hrabalově smrti. Cítil povinnost předávat jeho odkaz dalším generacím...

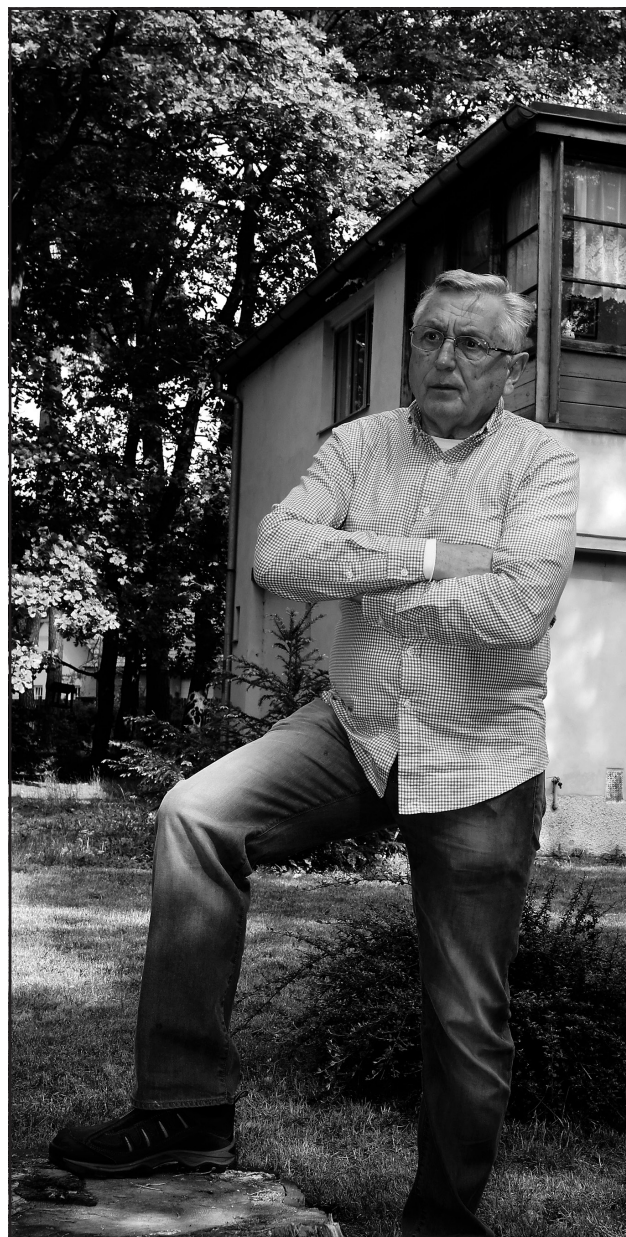
...Na Kersko a pana Hrabala mám pořád hezké vzpomínky, a jak můžu, tak se tam vždycky rád znovu podívám... (rozhlásová nahrávka ČR Region, zdravotice 10. Hrabalovu Kersku)

Hrabalovo Kersko režisér navštívil celkem šestkrát, většinou v doprovodu své rodiny, jednou také se štábem indických filmařů, kteří o něm natáčeli sedmihodinový dokument CzechMate – In Search of Jiří Menzel. Filmaře zajímalo, proč se Bohumil Hrabal, zvyklý na město, nastěhoval zrovna sem. Pan Menzel odpověděl, že Kersko je takové lesní město, s hlavní třídou a ulicemi, kam se lidé stěhovali za zdravým vzduchem a zdravou vodou...

Jsem vděčný osudu, že jsem se mohl s Jiřím Menzelem potkávat, a to nejen při Hrabalově Kersku. Jednou jsem se ho zeptal, jestli si myslí, zda-li byl pan Hrabal rád, že na něj stále v Kersku vzpomínáme. Odpověděl mi, že si je jist, že by zcela určitě měl pan Hrabal radost. Když jsem se ho ptal na jeho filmy, řekl, že se za svými filmy již neohlíží...

...Já se bojím, nedělá mi to dobře. Jsem rád, když mě někdo za to pochválí. Jsem šťastný, že se na film dá ještě koukat, ale sám jej vidět nechci... (Slavnosti sněženek – lidské osudy a odhalená tajemství v Hrabalově Kersku)

Když jsem Jiřímu Menzelovi předal moji knihu oslavující Hrabalovy povídky a stejnojmenný film Slavnosti sněženek, napsal mi, že při čtení je upřímně dojat, protože mu to připomnělo úžasné chvíle, které v Kersku prožil, a že je skvělé, že tato kniha vznikla. Režisér neodmítl ani mé přání – vidět a potěškat si jeho nejslavnější cenu – sošku Zlatého Oscara – která mě překvapila lehce ošoupanýma nohama, za které ji každý drží. V roce 2017 jsem byl s manželkou pozván jako host ke Zlatému tygrovi v Praze k natáčení rozhlasového pořadu Hrabalovský Tobogan. Byl tam i Jiří Menzel, který byl známý také tím, že nepil alkohol. Poručil si vodu. V průběhu povídání se pak

Jiří Menzel před Hrabalovou chatou v roce 2013

(foto Bronislav Kuba)

v přímém přenosu stalo, že mu moderátor Aleš Cibulka vylil sklenici vody rovnou do klína. Pan režisér zachoval klid a pronesl krásnou větu: „Tak teď konečně můžu jít z hospody zlítej!“ Pan Hrabal by měl radost!

Jiří Menzel se stejně jako Bohumil Hrabal dožil požehnaných dvaosmdesáti let. Oba již odešli, ale možná, že zase spolu spřádají plány na další film...

...Doufám, že zase jednoho dne se Jiří zjeví v Kersku a při procházce se mu zjasní oko a optá se mne s tím jeho smíchem, zda bych s ním opět nechtěl něco točit, že už má nápad, co... (Bohumil Hrabal, Kino č. 3, 1984)

Bronislav Kuba, Kersko

Zajímavý dokument z války

V knize Sto padesát let železnice v Nymburce jsem v kapitole Příběh budoucího železničáře uvedl známou historku s vyhozeným muničním vlakem 2. března 1945, kvůli němuž byl málem kostomlatský výpravčí Bohumil Hrabal zastřelen rozzuřeným esesákem:

„V pátek 2. března 1945 členové odbojové skupiny umístili v Lysé nad Labem do vojenského nákladního vlaku trhavinu s časovým spínačem. K výbuchu došlo ve 14 hodin 47 minut u železniční zastávky Stratov. Bylo zničeno dvacet osm vagónů naložených dělostřeleckou municí a leteckými motory. Pouze dva první vozy se podařilo německým vojákům vypráhnout, a protože lokomotiva nebyla poškozena a strojvedoucí a topič nezraněni, donutil je velící důstojník odtáhnout soupravu do stanice Kostomlaty. Právě sloužil výpravčí Bohumil Hrabal, a protože měl před stanicí postavené vjezdové návěstidlo na stůj, jen málo scházelo, aby ho rozzuření esesmani nezastřelili. Byl vyšetřován ještě druhý den. Zachránila ho jeho bezvadná němčina a fakt, že sabotáž byla provedena tak dobře, že celou událost vyšetřovatelé vyhodnotili jako nehodu.“

Po přečtení knihy mi napsal pan Martin Navrátil z knihovny ČD v Kralupech nad Vltavou (Regionální správa majetku ČD, oddělení servisních činností):

„Vážený pane Řehouнку, díky za obohacení informací o železnicích v Nymburce, vytvořil jste zajímavou knížku, hlavně tam byly moc pěkné fotky. Mimochodem, když je železniční expozice uzavřena, je možno někde ty snímky vidět? Případně si nějaké ofořit? Jelikož si Vás pamatuji skrz časopis coby zapáleného Hrabalologa, očekával jsem jen trochu více o vztahu Vašeho spisovatele k dráze. Ale i tak jste mě velmi překvapil datem a hodinou oné události, jež se stala předlohou k povídce Kain a následně k Ostrě sledovaným vlakům. Nedalo mi to, zapátral jsem a opravdu v přehledu nehod z Národního archivu to skutečně je! Tak příkládám kopii, pokud to nemáte. Jelikož často probírám dokumenty z železnice, čekám, že někdy něco např. aspoň podepsané Hrabalem najdu, ale zatím marně.“

Požádal jsem pana Navrátila, zda mohu zmíněný dokument zveřejnit v Pábiteli. Souhlas dal a ještě přidal vysvětlení:

„Ten flek nad číslem 303,600 jsem udělal já zvýrazňovačem a to proto, že v kilometrické poloze (stejně jako v předchozím sloupci „místo“) je překlep. Správná kilometrická poloha má být 333... v současnosti Stratov má zhruba km 332,8 a Ostrá 333,8 (zkušeným železničářům z Nymburka je zbytečné vysvětlovat, že to i dnes znamená kilometrickou vzdálenost od Vídně po někdejší Rakouské severozápadní dráze, tedy přes Znojmo). V Ostrě tehdy byla obsazena hláská (Bk. Ostra). V hlášení je i vypovídající číslo vlaku Dg 97040 – pětimístná čísla začínající devítkou tehdy znamenala vojenské vlaky (nebo trasy pro tyto vlaky). Dg znamená (běžný) průběžný nákladní vlak. Otevřené vozy (uhláky). Hádankou pro čtenáře jsou poněkud záhadná místa odesílací a cílové

stanice (Annahof, Altenheim b. Brandeis), která seznamy stanic neznají, resp. jsou často se vyskytující. Aneb otázka zní, proč jela munice ze Saska do Saska přes Kostomlaty a Nymburk. Jeden nebo oba názvy mohly být nějaké muniční sklady, resp. krycí jména pro ně či pro stanice nakládky a vykládky. Ale to už jsou spekulace nebo úkol pro fandny na vojenskou historii.

Tyto a další zajímavosti k provozu za okupace lze vyčíst z řady služebních pomůček, které mimo jiné máme u nás v knihovně ČD v Kralupech, takže kdybyste Vy nebo nějaký čtenář Pábitela chtěl pátrat, můžete k nám zajet. (Ale jak jsem už minule naznačil, stopy po B. Hrabalovi tu jsou docela propátrané.)

Spis mají v Národním archivu Praha, fond Ministerstvo železnic 1, číslo kartonu si bohužel z hlavy nepamatuji.“

Paní Jana Kavánová byla tak laskavá a udělala překlad dokumentu:

Km 303.600 Kostomlaty u Nymburka – Lysá 2.3. v 14,47 hodin dvoukolejní hlavní trať; nádraží Nymburk

Požár vagónu u vlaku Dg 97040
Průběh:

Vlak Dg 97040 naložený municí v otevřených vagónech bez zakrytí, „zboží“ wehrmachtu z Annahof v Sasku do Altenheimu (buď místní jméno nebo doslovně domov důchodců) u Brandýsa v Sasku, byl zastaven na 600 km mezi nádražími Kostomlaty u Nymburka a Lysou, protože na 4 vagónech za lokomotivou vznikl oheň. Po zastavení vlaku se oheň rychle rozšířil v celém vlaku.

Příčina: Předpokládá se od létající jiskry vlastní lokomotivy.

Následky nehody: Shořelo 28 vagónů, jeden vagón byl poškozen jen bezvýznamně, náklad byl zničen. Trasa Kostomlaty u Nymburka – Lysá byla od 14,40 uzavřena, jednokolejný provoz od 17,20 2. března 1945 do 13,30 3. března 1945. Veškeré telefonní a písemné (snad telegrafické) vedení mezi poštovními místy „Ostra“ – nádraží Kostomlaty u Nymburka bylo úplně zničeno /přibližně 30.000 m vedení zničeno/.

Počasí: 6 °C, sucho, vichřice.

Nr.	Ort*) Tag, Stunde	Hergang usw.
		eingeschritten worden.
		Hilfzug:
		Auf die Unfallstelle wurde der eigene Gerätewagen beigestellt und mit den Aufräumungsarbeiten umgehen angefangen und um 5.55 Uhr beendet.
4	Km 303.600 Kostomlat b. Neuenburg -Lissa am 2.3. um 14.47 Uhr. Zweigleisige Hauptbahn; BA Neuenburg /3/.	Wagenbrand beim Zuge Dg 97040. Hergang: Zug Dg 97040 beladen mit Munition in offenen "agen ohne Wagendecke, Wehrmachtgut von Annahof in Sachsen nach Altenheim bei Brandeis in Sachsen, wurde im Km 303.600 zwischen den Bahnhöfen Kostomlat bei Neuenburg und Lissa angehalten, weil auf dem 4 Wagen hinter der Lok ein Brand entstand. Nach dem Anhalten des Zuges verbreitete sich das Feuer schnell im ganzen Zug. Ursache: Funkenflug von eigener Zuglok vermutet. Folgen des Unfalls: Es verbrannten 28 "agen, ein Wagen wurde geringfügig beschädigt, Ladung wurde vernichtet. Strecke Kostomlat bei Neuenburg /3/-Lissa von 14.40 Uhr gesperrt, eingleisiger Betrieb von 17.20 Uhr am 2. März 1945 bis 13.30 Uhr am 3. März 1945. Sämtliche fernmündliche und fernschriftliche Leitungen zwischen Blockposten „Ostra, - Bf Kostomlat bei Neuenburg völlig zerstört /ungefähr 30.000 M Leitung vernichtet/. Witterungsverhältnisse : plus 6°C trocken, Windsturm.
5	Hp Tschepërka zwischen Bf	Verletzung des heisenden Karel Thun, Weichenaufseher in R., geboren 1825.

*) Ortsnamen sind stets auszuschreiben. Bei Ereignissen auf freier Strecke ist km der Bahnstrecke mit den Namen der Nachbarbahnhöfen anzuführen.

Před osmdesáti lety se z Bohumila Hrabala stal železničář

Desátého září 1940, tedy před osmdesáti lety, započala železničářská dráha Bohumila Hrabala.

Na zásah protektorátního pracovního úřadu musel nastoupit na místo důležité pro chod válečného hospodářství. V opačném případě mu hrozilo totální nasazení na práce do Říše. Vybral si Spotřební a výrobní družstvo železničních zaměst-

ci 1943 se přihlašuje do kurzu výpravčích v Hradci Králové.

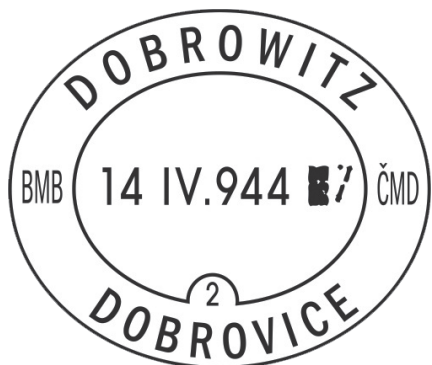
Po jeho absolvování je třicetiletý Bohumil Hrabal jmenován elémem protektorátních drah (úřednický čekatel služební třídy II) a 14. dubna nastupuje spolu s dalšími čtyřmi mladíky jako záškolák na výpravčího do železniční stanice Dobrovice.

Do stanice Dobrovice přišli s dalšími třemi nerozluční kumpáni Bohumil Hrabal a Miloš Mašek (pro Ostře sledované vlaky vzniklo z jejich jmen HRabal a MAšek jméno literárního hrdiny Miloš Hrma). Práce ve stanici pro tolik záškoláků nebyla, a tak, jak později vzpomínal další z nich – Karel Linhart, náměstek přednosty nymburské železniční stanice, „mazali karty, chodili pro pivo a dělali nepřijemnosti přednostovi Němečkovi“.

Po absolvování telegrafního kurzu složil Bohumil Hrabal 8. července 1944 v Hradci Králové předepsanou teoretickou dopravní zkoušku a 1. října 1944 nastoupil jako čekatel ve své stanici Kostomlaty u Nymburka. Po praktické zkoušce 8. prosince byl jmenován výpravčím.

Jak napsal v povídce Chvála povolání, když se vlak blížil ke Kostomlatům, stahovali cestující okna a ukazovali dětem výpravčího, který vypravuje vlaky pískáním na prsty. A taky chodil v uniformě bos a zvedal výpravku s kocourem v náruči.

„Nikdy jsem v životě nic nedělal s takovou láskou jako tuhle službu na nádraží,“ prohlásil Bohumil Hrabal a tu „kastrólkovou“ ajzboňáckou čepici nosil na chatě v Kersku až do smrti. A svůj vztah k železnici posvětil Ostře sledovanými vlaky.

nanců v Nymburce, obecně zvané konzum. Tam mu bylo umožněno dokončit obchodní kurs v Eckertově Soukromé obchodní škole v Praze, který navštěvoval od 4. září. Ukončil ho s vyznamenáním 31. ledna.

Ale ani zaměstnání skladníka v konzumu dostatečně nepodpořilo vítězné tažení německých vojsk, a tak v srpnu 1941 nastoupil jako pomocný dělník v nymburské železniční stanici. Zakládá archiv, natírá plot ve stanici, podbíjí kolejnice, šlape drezínu traťmistroví. V pátek 13. března 1942 přechází do stanice Kostomlaty u Nymburka. Dělá pochůzkáře, stará se o úschovnu kol a zavazadel, uklízí nástupiště, pro paní pokladní chodí nakupovat, čistí a maže výhybky, pracuje jako posunovač. V prosin-

Odtud Bogan přestavoval dobrovická návěstidla

Ostře sledované vlaky

...A pan přednosta salutoval a já jsem šel ke kolejm a salutoval jsem taky. A lokomotiva zastavila a spustili se z ní dva štíhlí esesáci, parabely v prstech, chvíli se dívali na mou červenou čepici. Srazil jsem kramflikem a zasalutoval, ale oni mně každý z jedné strany nasadili ústí té automatické zbraně na lalok plic a musel jsem po schůdkách na stroj a vlak se rozjel. A mně to bylo divné, oba ti esesáci byli krásní, spíš jako by psali básničky nebo šli hrát tenis, ale oni se mnou stáli v lokomotivě, s inženýrem Honzikem stál velitel tohoto transportu, hejtman v rakouské horské čepici, přes obličej měl položenou vyhojenou jizvu... [...] ...potom lokomotiva ostře sledovaného transportu se rozjízďela podle toho rozstříleného vlaku na páté koleji, otočil jsem oči, abych viděl, co tomu říkají ti dva, a oni zase se na mne dívali tak, jako bych já ten vlak rozstřílel.

Bohumil Hrabal ve své staré železničářské čepici

V neděli 11. října 2020 ve věku osmdesáti sedmi let zemřel poslední z básníků Záběhlické surrealistické skupiny a Libeňských psychiků Stanislav Vávra.

ZA BÁSNÍKEM STANISLAVEM VÁVROU

„Nejraději z přátel mého muže jsem měla Stanislava Vávru (říká Bohumil Hrabal ústy své ženy) vyučeného tiskaře který mě ohromoval svým chováním svoji přirozenou elegancí takže můj muž vedle něj seděl jako pohůnek jako podomek nějakého hotelu na periferii Standa který se dovedl smát a nosit kravatu a svetříky a košile a vřdycky vyčištěné boty (...) Ten Standa taky byl zalitý tichým štěstím že může psát básničky a že jej Vladimír (Boudník) bral sebou na ty svoje pouliční akce dokonce že spolu napsali čtvrtý explosionalistický manifest a byl podepsaný Stanislavem Vávrou který byl zamilovaný do Gérarda Nervalova básníka který zmizel někde tam na Východě (...) Standa

šálu, pod ní barevné motýlky nebo mašle, navrch pelerínu. Při zkouškách na VŠ UMPRUM Stanislav nebyl přijat, na komisi zapůsobil extravagantním a drzým dojmem (nezapomeňme, že se psal rok 1951) a tak se nakonec vyučil knihařem. U knihařiny zůstal až do důchodu.

Ještě v roce 1945 se Záběhlická skupina surrealistů přestěhovala do Libně. Scházeli se každou středu večer u Vávru v otcově ševcovské dílně. Diskutovalo se, hádali se, přednášeli a zároveň cupovali vlastní básně, psalo se, zejména automatické texty, zkoušeli známé i neznámé tvůrčí postupy. Navazovali na Dalího paranoicko-kritickou metodu a mezi sebou svým pokusům říkali „psy-

konaly politické procesy a mnohdy stačilo mnohem méně, než jsme dělali my, aby cesta z takového happeningu vedla do trestanec-kého lágru. A přitom nám o nějakou politickou provokaci nešlo, nás to dokonce ani nenapadlo. Prošlo nám to, asi jsme opravdu vypadali jako cvoci.“^{2/}

V květnu 1953 se také Stanislav Vávra prostřednictvím Vladimíra Boudníka setkává v Libni s Bohumilem Hrabalem a postupně i s jeho přáteli – Egonem Bondym, Ivem Vodseďálkem, Karlem Maryskem, Jaroslavem Rotbauerem, Jiřím Šmejkallem, Zdeňkem Boušem, Jiřím Kolářem a mnoha dalšími.

„Tak tahle Libeň se na celou desítku let padesátých stala místem, kde se křižovaly osudy a cesty básníků, spisovatelů i výtvarníků, jejichž tvorba, vytlačovaná až za periferii, měla za městskou branou odumřít i s nimi. Nestalo se. To ovšem nic neznamená, neboť pořád jaksi odněkud zaznívá otázka, jak je možné, že na konci čtyřicátých let a v první polovině let padesátých, v čase nejhrubších represí, plných kriminálů i poprav tu žili a tvořili umělci, kteří tomu nepodlehli, a dokonce si uměli vytvořit prostředí zcela nezávislé na politické moci, a i když je to možná nepochopitelné, byla to doba pro tyto umělce velmi šťastná, rozhodně svobodná a zcela vyplněná jiskřivě drásavou tvorbou.“^{3/}

V polovině roku 1953 přichází do Hrabalova bytu i Stanislav Vávra. A i tady si účastníci pravidelných setkání čtou navzájem vlastní texty, diskutují, pijí kvanta pív, pořádají hlučné „svatby v domě“ a vůbec se dobře baví.

„Hrabal měl zvláštní schopnost přitahovat k sobě určitou vrstvu lidí. Sám vyděděnec. A bylo jedno, jestli to byl intelektuál, dělník, metař nebo cikán, každý z nich jako by mu přinášel tu jedinou a nejkrásnější květinu, co měl. Tak po těch několik let padesátých a ještě i na začátku šedesátých let bylo možné se v jeho bytě setkávat, hádat se a obhajovat nové teorie, předčítat svoje verše, povídky i celé divadelní hry a romány (...) Byt ve dvoře domu 24 v ulici Na hrázi byl po celé roky místem, kde vřdycky někdo byl, kde se dalo vřdycky s někým sejít a kde jsme si i schůzky dávali. Hrabal na to někdy zehral, když však nikdo nepřišel, sebral se a šel za někým sám. Bez lidí nevydržel.“^{4/}

Počátkem šedesátých let, kdy se Bohumil Hrabal postupně dobíral oficiálního vydávání svých knih, prvních úspěchů a slávy spisovatele, společnost v Libni se zákonitě proměnila. Do ústraní také odešel Stanislav Vávra, skupina Libeňských psychiků se již před tím přestala scházet i tvořit. Jejich společně chystaný sborník básnických a prozaických textů nazvaný prostě „Libeň-

Bohumil Hrabal s Pipsa a Stanislavem Vávrou

Vávra měl dlouhé hraběcí prsty a elegantně kouřil a srdečně se smál a měl husté černé a mokré vlasy na pěšinku a i pleť měl snědou a vypadal jako italský fotbalistě a můj muž mi nikdy nenabídnul cigaretu a nikdy mi ji nedovedl zapálit ale Standa hraběcím způsobem uměl a byl vždy výtvarný.“^{1/}

Stanislav Vávra se narodil 7. dubna 1933 v Praze na Proseku. Vyrůstal v Horní Libni v Krejčího ulici 257. V domě měl jeho otec i ševcovskou dílnu. V sedmnácti letech začal Stanislav malovat a současně psát svoje první texty a básně, ovlivňován vším, co tehdy četla a čím již čtyři roky před tím žila a tvořila Záběhlická skupina surrealistů, jejímž jedním z členů byl Stanislavův o devět let starší bratr Vladimír. Stanislav rád vžíval se do role prokletých básníků. Nosil dlouhé vlasy, na hlavě slamák, cylinder nebo široký klobouk, kolem krku dlouhou francouzskou

chismus“. Z toho se pak dodatečně odvodil i výstižnější název celé skupiny – Libeňští psychici. Jádrem celé skupiny tvořil Vladimír Vávra, Zdeněk Buřil, Jiří Šmoranc a nově i nejmladší z nich Stanislav Vávra. Přidal se Jindra Sobotka, Milton Seidl a další. V roce 1952 je Vladimír Vávra zatčen a na osm let odsouzen do vězení za protistátní spiknutí ilegální skupiny.

Počátkem roku 1953 se Stanislav Vávra seznamuje s Vladimírem Boudníkem. Spolu podnikají akce v ulicích, malují podle skvrn ze starých omítek, podněcují fantazii přihlížejících náhodných chodců, nutí je k diskusi. Někdy je to dost problematické. Na jaře 1956 ještě spolu napíší v kavárně Svět v Libni poslední IV. Manifest explosionalismu.

„O desetiletí později se podobným akcím začalo říkat happening, byl tu však jistý „nepatrný“ rozdíl. V roce 1953 se stále

ští psychici“ (na podnět Bohumila Hrabala jej ještě v roce 1953 sestavil Stanislav) se nakonec díky Martinu Machovcovi a nakladatelství Concordia podařilo zrealizovat až v roce 2009.

S Bohumilem Hrabalem se znovu Stanislav Vávra sešel až na počátku let devadesátých, byl jsem tehdy iniciátorem toho setkání. A jakoby na přivítanou po letech se Bohumil Hrabal hned zapřičinil o vydání Vávrových „prvních“ oficiálních knihy „Snovidění“ (1992) v nakladatelství Pražská imaginace. Pozvolna začal Stanislav publikovat další své texty – Perpetuum mobile (2003), Zvířený prach (2004), Mlčenlivá věž (2005), Kapitoly o utopeném jablku (2016) a sbírky básní (v letech 2013–2016): Vzkazy na útence, Kapitoly o krvácejícím jablku, Ve tváři papírová jizva, Píseň o listu.

Ačkoliv Stanislav se v oněch mladistvých letech se zápallem učil francouzštině – nejen za obdivu k Andre Bretonovi a všem surrealistům, ve Francii ani v Paříži nikdy v životě nebyl. Až do konce roku 1989 za vlády komunistů to prostě jen tak nešlo. Žasnul jsem, když mi Stanislav vyprávěl, jak spolu se Zdeňkem Buřilem ještě na samém počátku padesátých let často chodili na nádraží Praha-střed dívat se za právě odjíždějícím nočním rychlíkem do Paříže. Jak si přitom říkali, co udělají, kam půjdou, až vystoupí na Lyonském nádraží. Od devadesátých let jsem byl opakovaně, ani nevím z jakých pohnutek, příčin a pozvání v Paříži. V prvé řadě tam měl jet místo mě Stanislav. Moc jsem mu to přál. Ale už se na to necítil. Vždy jsem ale neopomněl u bukinistů koupit nějakou dobovou pohlednici, nejlépe erotické-

ho charakteru a poslat Stanislavovi z Paříže do Prahy s příslibem, že zítra večer je rezervován stůl v café La Palette v Rue de Seine na jeho jméno, a nebo mu poslal sms se zprávou: „Stanislave, jsem opět v Paříži, courám se po Boulevardu De Gaulle, lížu zmrzlinu a myslím na tebe!“ Standa vždy s porozuměním pochopil a odpustil mi moji rozpustilost.

Mám rád jednu z mnoha historek, kterou mi Stanislav kdysi o sobě vyprávěl a později i na moji žádost připomněl v dopise. Myslí, že je v ní vše. Atmosféra doby, euforie mladého prokletého básníka, pomíjivost tvarů i prchavost (nejen) času:

„To bylo někdy tak koncem padesátého roku v Lucerně, kam jsem jako obvykle chodil na čaje a na zábavy. Hrál Karel Vlach, Lucerna byla jako vždy natřískaná, samá mládež. Obcházel jsem s přáteli balkony na galerii. Přilepovali jsme se na skupinky mladých vrstevníků a zaváděli jsme s nimi debaty o poezii a o snech a o všech těch blbinkách, kterejma jsme se zabývali. Někdy jsme narazili na nezájem a někdy naopak. Nejlepší byly holky, protože ty na sebe vykecaly všechno a my jim dělali analýzy a výklady o podvědomí a sexualitě. Testovali jsme je a současně oblbovali. No a ten večer jsme narazili na skupinku holek z nějaké výtvarné školy a ty se hned na to, že jsme básníci, chytly a do půlnoci byly pěkně nalízaný laciným alkoholem, který jim brácha platil. Já byl ovšem taky. Řečnil jsem a zahrnoval je verši, tak jak zrovna šly ze mě. Byl těch holek na mě nalepený celý chumel a všecky chtěly, abych jim napsal básničku. Jenže nebylo na co. A potom mě napadlo, že té jedné, samozřejmě nejhezčí, napíšu něco na cigare-

tu. Kouřil jsem cigarety Memphis, byly tvarované do placata, aby se jich vešlo dvacet do ploché krabičky. Měl jsem u sebe i plnicí pero, které místo perka mělo tenkou trubičku, něco jako dnešní mikrotužku. Obyčejné plnicí pero jsem tehdy vůbec nepoužíval. Andre Breton psal zeleným inkoustem, já také, ale navíc trubičkovým perem. Mělo to tu výhodu, že psalo tence. Na cigaretu, kterou jsem otáčel, jsem asi tak čtyři verše napsal. A ta holka, že tu cigaretu musí hned vykouřit. Přišlo mě to jako ohromný surrealistický fór. Skutečně, holka tu memphisku popsanou mými verši skutečně vykouřila.

Pak jsme se pomalu vypařili, protože jsme byli nápadní, a zmizeli jinam. Tu holku už jsem nikdy neviděl.“⁵¹

Standu jsem měl pro jeho skromnost a jistou jemnost vždycky rád. Ačkoliv po celý život zůstal „pouze“ tím básníkem na periferii, či básníkem periferie. Ale i pražskou periferii protéká periferní říčka jménem Rokytka, která se nakonec vlévá do Vltavy, aby byť svoji nepatrností posílila a esencemi oživila tok velké řeky.

Tomáš Mazal

Odkazy:

- ^{1/} Bohumil Hrabal „Vita nuova“ (Čs. spisovatel, 1991) str. 242–244
- ^{2/} Stanislav Vávra „Zvířený prach“ (Městská část Praha 8, 2004) str. 66
- ^{3/} Stanislav Vávra „Zvířený prach“ (Městská část Praha 8, 2004) str. 6
- ^{4/} Stanislav Vávra „Zvířený prach“ (Městská část Praha 8, 2004) str. 77
- ^{5/} Stanislav Vávra dopis Tomáši Mazalovi, 25. 7. 2000

Samozřejmě se šípkovou! A s Hanzlíkem!

V sobotní podvečer 15. srpna vysílala Česká televize, jak už to tak v létě bývá – v repríze (premiéra 16. listopadu 2019), kulinářský pořad Kluci v akci. Tentokrát Ondřej Slanina a Filip Sajler vařili v restauraci Hájenka v Kersku – a základní otázka, jak jinak, zněla: Se šípkovou, nebo se zelím?

Televizní diváci se samozřejmě dočkali obojího. Nejprve Filip připravil kančí se zelím a knedlíkem.

Pak nastoupil Ondřej, ovšem přivedl si úžasného pomocníka – Jaromíra Hanzlíka. Ten hned v úvodu, v odkazu na filmovou scénu s rozebíráním trabanta, řekl: „Jsem sice odborník na všechno, ale ve vaření nevyčníkám. Ale sníst to... to vám rád pomůžu.“ A jako příklad svého kuchařského umění uvedl jeden případ, kdy se pokoušel vařit, což skončilo u toho, že nalil do rychlovarné konvice mléko...“

Nicméně chopil se vařečky a Ondřejem připravenou zeleninu orestoval, za což skli-

dil pochvalu. Kančí se šípkovou vypadalo na obrazovce báječně. Jednu fatální vadu ovšem pořad měl: Jaromíru Hanzlíkovi,

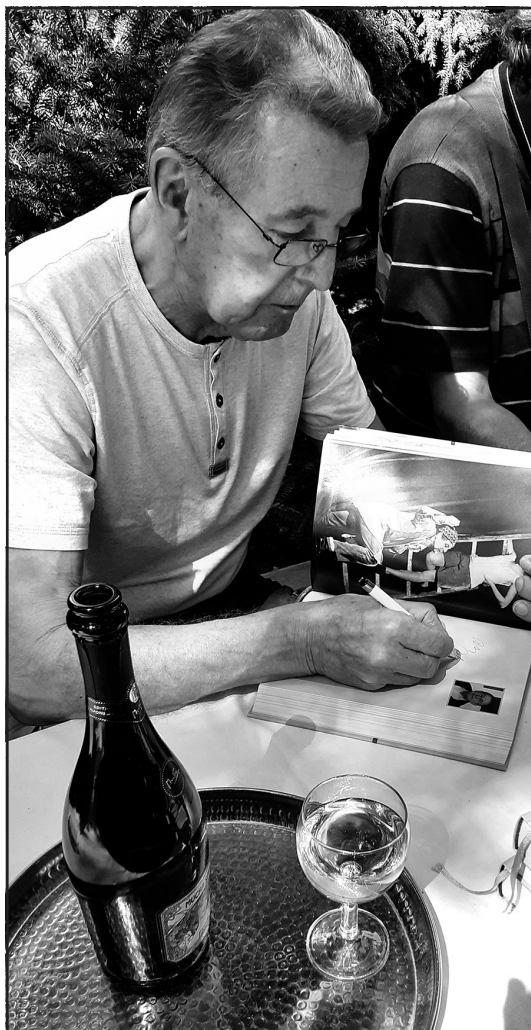
u něhož se po celou dobu přípravy jídla projevoval silný pavlovův reflex, nakonec vůbec nedali ochutnat.

Zpravodaj Klubu čtenářů Bohumila Hrabala Nymburský pábítel, listopad 2020. Registrace: MK ČR E 10887. Vydavatel: Městská knihovna, Palackého 1749, 288 02 Nymburk, tel.: 325 512 723. Šéfredaktor: Jan Řehounek, Všechlappská 1666/6, 288 02 Nymburk, tel. 603 238 523, e-mail: jan.rehounek@seznam.cz. Grafické zpracování: Vladimír Kvíz, Ječná 26, 288 02 Nymburk, tel.: 603 415 060, e-mail: vladimirkviz@gmail.com. Tisk: Tiskárna Bořtisk, Potoční 1847, 288 02 Nymburk, tel.: 737 419 930, www.bořtisk.cz. Pro členy Klubu čtenářů Bohumila Hrabala zdarma, volně prodejné výtisky 10 Kč. Náklad 120 ks.

Mohli jsme být první!

Když jsem přišel jednoho dne dopoledne zjara 1963 Bogana Hrabala navštívit, měl jsem opuštěák z vojny. Zastihl jsem ho u jeho „šrajbmašiny“. Neposlal mě pryč, docela rád se nechal vyrušit. I když mi řekl, že dokud jsou mu bohové nakloněni tak, aby stačil vydat všechno, co má v „šuplíku“, musí spěchat.

Petr Drholec v Kersku

Aby se z tolika textů nezblánil, dodržoval jistý řád. Po několika hodinách psaní vycházel z domu, dal si jedno pivo v automatu Svět a rychlým tempem, které měl tenkrát ostatně neustále, pokračoval v chůzi. Dokonce přátelé o jeho chůzi říkali, že „chodí, jako by měl v prdeli šípky“. Minul ústí Rokytky a kráčel po břehu Vltavy až k Trojskému mostu. Cestou zpátky si dal druhé pivo a šel pokračovat ve psaní.

Pivo i vycházku jsem s ním absolvoval a ptal se, jak se ten dosavadní nezáměr o vydávání jeho textů podařilo prolomit. Řekl, že si připadá, jako by sázel pravidelně sportku a vždycky mu chybělo to poslední číslo. Jednou zase běží vsadit a vidí tramvaj číslo 5, zakroužkuje to číslo a vyhraje první cenu. „Hlavně chci vydat všechno, co mám v šuplíku, a především Taneční hodiny pro starší a pokročilé,“ prohlásil.

V té době čtenáři znali první dvě knížky povídek a nově „zjevený“ autor byl jimi milován, ale po Tanečních hodinách se obec čtenářská rozdělila na obdivovatele a odpůrce. Na té knize mu velice záleželo a zdůrazňoval, že jsme mohli být první na světě v této formě psaní.

Když jsem knihu po jejím vydání přečetl, byl jsem překvapen, a přiznávám, taky zaskočen. Teprve po dalším přečtení jsem se do té knížky zamiloval a stal se Hrabalovým propagátorem. Ovšem větu, že jsme mohli být první, jsem domyslel, až když jsem v roce 1990 přečetl Schizofrenické evangelium a zjistil, že pod titulem Utrpení starého Werthera, byla napsána už v roce 1949.

Ve své naivitě jsem Bohouškovi kladl tak přibližlé otázky, jako na příklad co by dělal, kdyby to ani tentokrát nevyšlo. On mi bez mrknutí oka tenkrát řekl, že kdyby nevyšlo vydání Perliček, skončil definitivně se psaním. Měl domluveno s kamarádem, který dělal čističe oken, že s ním půjde do party. On prý uměl velice dobře francouzky a Bogan si chtěl francouzštinu zdokonalit. Měli tedy při čištění oken cvičit konverzaci a tím uvádět v úžas kolemjdoucí, jací jsou v ČSSR jazykově vybavení čističi oken.

Při mé naivitě jsem ho bral vážně, ale když se stal opět autorem zakázaným, došlo mi, že to bylo pábení. Bez psaní by nevydržel. Všichni víme, že už v létě 1971 během tří týdnů napsal Anglického krále a následně mezi lety 1972 a 1973 tři verze Příliš hlučné samoty. Pak i všechny další knihy, které už zase od roku 1976 mohly vycházet oficiálně. Takže je to jediný český spisovatel, který v sedmdesátých letech vycházel ve všech proudech české literatury: exilové, samizdatové i oficiální. Ovšem nikdo mu už nemůže nahradit tu touhu uvidět ve výloze u knihkupece na náměstí v Nymburce knížku veršů Ztracená ulička, „vydanou nákladem vlastním“, jejíž vydání překazil únorový puč, jenž mu v padesátých letech znemožnil, abychom byli první!

Petr Drholec

~ Kde se co šustlo ~

- László Polgár sdílel 28. června na fejsbuku příspěvek Honzy Řehounka ze křtu knihy Broni Kuby „Slavnosti sněženek“. Napsal „A „Hóvirágünnep“ című könyv bemutatója Kerskóban“, což se v automatickém překladu objevilo jako „Prezentace knihy ‚Svátek sněhu‘ v Kersku“.

Eva Tomková k tomu poznamenala: „Svátek sněhu se při + 33 °C vyloženě vydařil.“

- Do kin přichází digitálně upravený film Jiřího Menzela a Bohumila Hrabala Postřižiny. Film, který od své premiéry do kin přilákal 2,7 milionu diváků, nyní budeme moci shlédnout v nové kvalitě.

- V pořadu „A DOST!“ na televizi Seznam uskutečnili velké testování piv. Mezi 27 zkoumanými pivy dopadl Francinův ležák z nymburského pivovaru na výtečnou. Byl mezi deseti, která neobsahovala žádné mykotoxiny ani jiné nebezpečné látky. Nejhůře dopadlo pivo Bernard 11, které, jak řek-

la prof. Jana Hajšlová z VŠ chemicko-technologické, obsahovalo dokonce druh toxinu, jenž byl používán jako biologická zbraň.

- Moravské divadlo Olomouc uvedlo 26. června v areálu pivovaru Holba v Hanušovicích divadelní adaptaci Postřižin. Režie: Petr Novotný. Maryšku hrála Natálie Tichánková, Francina Jan Ťoupalík a pozor! – Pepina Vendula Nováková.

- Magazín pro volný čas Náš kraj (MF Dnes) z 24. června pozval turisty článkem „Hrabalovo hájemství“ do Kerska.

Ve stejném vydání deníku se objevil rozhovor s novým laureátem ceny Zlatý Casius spisovatelem Janem Řehounkem s titulkem „Když ve vás psaní je jako v koze, tak prostě musí ven“. Kromě jiného Honza v rozhovoru říká o Klubu čtenářů Bohumila Hrabala: „Má-li někdo k Hrabalově tvorbě vřelý vztah a chtěl-li být blízko všemu, co se kolem Hrabala děje, může se stát členem našeho klubu.“

